

Meilės dorybė M. Pečkauskaitės pedagoginiame palikime

Ona Tijūnelienė

Klaipėdos universitetas

Meilė „Psichologijos žodyne“ apibrėžiama kaip stipraus prisirišimo, palankumo, atsidavimo kitam žmogui, žmonių bendrijai jausmas, teigiamas emocinis subjekto ryšys su objektu. Meilė reiškiasi troškimu nuolat kontaktuoti su mylimu objektu, pasiryžimu aukotis, altruistiškai išsižadėti savo poreikių. Meilė visada atspindi kurios nors visuomenės dvasinę kultūrą, yra moralinis šeimyninių santykių pagrindas. Iš meilės ontogenezės ir funkcijų tyrimų matyti, kad ji turi didelės reikšmės formuojantis asmenybei [1, p. 167].

Religijos pedagogika meilę traktuoja kaip dorybę. Siekiant, kad žmogus elgtųsi dorai, o elgesys būtų nuoseklus, dora turi būti siejama su religija. Tai, kas prigimtinę dorą nušviečia nauja šviesa, yra dieviškoji meilės dorybė. „Mylėdamas dievą, žmogus myli ir savo nuosavą pirmavaizdį ir geidžia jį pasiekti kaip savo asmens idealą... Dieviškoji meilės dorybė koncentruoja visą dorinį žmogaus gyvenimą ir gerai suprasta yra tikro dorinio tobulinimosi stipriausias veiksnys.“ [3, p. 343] Dieviškoji meilės dorybė nuosekliai veda žmonių ir kitų objektų meilės link. „Mylėdami Dievą, mylime ir visus jame glūdinčių kūrinių pirmavaizdžius“, – rašo St. Šalkauskis [3, p. 343].

Dabar, kai mūsų tautai būtina atsikelti iš dorovinio nuopuolio, svarbu atsigręžti į religines vertybes, paskatinti žmones, ypač jaunąją kartą, praktikuoti meilės dorybę. Tuo pirmiausia turėtų rūpintis šeima ir auklėdama vaikus kūrybiškai pasitelkti krikščioniškos (katalikiškos) pedagogikos (ši kryptis Lietuvos pedagoginės minties raidoje labai ryški) idėją. Jai atstovauja ir M. Pečkauskaitė. Rašytojos kūryboje meilės dorybei skiriama nemaža vietos.

gilumos ir paliudyti, kad jo širdis pilna Dievo malonės. M. Pečkauskaitė atkreipia dėmesį į tai, kad pamaldumas, nesant širdyje Dievo meilės, o esant tik pripratimui melstis arba norint „apdumti“ žmonėms akis, yra tariamas pamaldumas, arba veidmainystė ir neturi jokios vertės. Reikia skiepyti vaikams tikrąjį pamaldumą, nes tai – didelė dorybė, labai reikšminga žmogaus gyvenimui.

Kaip išugdyti vaiko pamaldumą? Pedagogė pirmiausia atsigręžia į motinos pavyzdį ir primena, kad vaikas gerai pastebi karštą motinos maldą: „Jo švelni ausis jaučia iš pat širdies dugno einantį jos balso toną, kuriuo ji kalba poterių, – visa tai krinta į jo sielos kertelę ir niekuomet visiškai neišnyksta iš atminties.“ [2, p. 54] Taigi patrauklus, užkrečiantis motinos pavyzdys – priemonė vaiko pamaldumui stiprinti. Kita vertus, M. Pečkauskaitė nurodo, kad vaiką tikėjimo reikia mokyti. Tas procesas neprilyginamas organizuotam dalykų mokymuisi mokykloje. Pedagogė akcentuoja, kad reikia išnaudoti natūralias kasdienės vaiko gyvenimo situacijas. Savo pasakojimus apie Dievą, jo galybę ir gerumą motina turi susieti su kasdieniais įvykiais, gamtos reiškiniiais, šventėmis pradėdama nuo matomo ir eidama prie nematomo: „Aiškindama apie Dievą, ji tepradeda gerai vaikui žinomu jo žemės tėvu. Ir Dievas yra toks tėvas. Ir jo, ir motinos, ir visų žmonių. Dievas myli žmones kaip tėvas vaiką. Dievas gali daugiau už tėvą ir motiną. Dievas viską gali, yra visagalis. Jis matė, kai vaikas buvo nemandagus, jis viską mato ir t. t.“ [2, p. 54]

Kaip aiškinti vaikui maldos prasmę? Štai kaip. Vaiko malda – tai pokalbis su Dievu. Jis prilygsta pokalbiui su motina, su kuria jis nori pasikalbėti, pasakyti ją mylįs, padėkoti, papasakoti apie savo reikalus, išsakyti norus, padėkoti už viską, atsiprašyti, paprašyti, ko reikia. Beje, M. Pečkauskaitė įspėja esant būtina vaikui aiškinti, kad jis neiprastų vaikščioti pas Dievą kaip elgeta pas turtuolį tik tada, kai nori ko nors gauti. Malda pirmiausia turi būti meilės išraiška, Dievo garbinimas, dėkojimas už malones, atsiprašymas už kaltes: „Melsdamiesi mes artinamės prie Dievo, glaudžiamės prie Dievo širdies.“ [2, p. 56]

Kita vertus, rašytoja pažymi, kad religiškai auklėjant vaikus, reikėtų vengti formalizmo, idant nebūtų Dievas sau, o gyvenimas – sau. Svarbu, kad vaikas gyvai jaustų Dievą, suprastų, jog kiekvienas žodis, darbas,

žingsnis yra jo valios pildymas. Be to, pedagogė aptaria ir dalykus, kuriuos būtina šalinti iš vaiko gyvenimo, kad būtų išvengta formalizmo. Į formalizmą vaiką gali stumtelėti nuobodulys, kuris atsiranda, kai malda per ilgą, kai jis per ilgai laikomas bažnyčioje ir kt. [2, p. 57].

M. Pečkauskaitė pageidavo, kad ir motinos, religiška auklėdamos savo vaikus, pačios gerai pažintų tikėjimą: mokėtų katekizmą, būtų susipažinusios su Šv. Raštu, skaičiusios apie šventųjų gyvenimą. Tik pačios daug žinodamos ir giliai tikėdamos jos ir savo vaikams galėtų padėti išsiugdyti dieviškąją meilės dorybę.

Rašytojos kūriniuose ryški mintis, kad mylėdamas Dievą žmogus negali nemylėti ir jo kūrinių. Tad tėvų meilė vaikams, vaikų – tėvams, meilė Tėvynei – tai meilės Dievui liudijimas.

Pedagogė labai brangino tėvų meilę vaikams. Šią mintį ji pagrindė psichologiškai. Apsakyme „Irkos tragedija“ M. Pečkauskaitė atskleidžia didelę mergaitės tragediją – Irka netenka tėvų meilės. Talentinga rašytoja pastebi jautriausius vaiko sielos virpesius: „Nebemyli jos mamytė, nebemyli... Taip baisiai sugėdino tam ponui Gruskiui girdint ir mantant. Išvarė kaip koki šuniuką.“ [4, p. 265] Plėtodama mergaitės sielos dramą, jirašo: „Mamutė neatėjo nė atsisveikinti su Irka, – virptelėjo mergaitės siela. Ir tuojau vėl pakilo karti apmaudos banga.“ [4, p. 266] Nete-kusi mamos meilės, ji ryžtasi ieškoti tėvelio, bet pakeliui į Kauną užplūsta toks stiprus meilės ilgesys, kad užgožia kitus išgyvenimus, išpūdžius, reikalus. Neradus užuojautos ir čia, „tik rodos jai, kad kažkas įstūmė į gilią duobę, kurioje tamsu ir baisu, ir ėmė geležiniais nagais draskyti jos širdelę, ir išsiveržia balsingu smarkiu verksmu, kokių dar nebuvo verkusi“ [4, p. 266]. Rašytoja atskleidė mergaitės išgyvenimus, psichologinės dramos augimą, parodė, koks didelis vaiko poreikis turėti tėvus – mylinčius, branginančius, nepaliekančius likimo valiai.

Apie vaikų juntamą meilės poreikį, galią ir jėgą rašytoja svarsto darbe „Motina – auklėtoja“: „Be motinos meilės vaiko sieloje tamsu ir šalta. O vaikas kaip tik reikalauja daug tos sielos saulės, tos šilumos, kaip kiekvienas jaunas augalėlis.“ [2, p. 160] Ji kviečia motinas negailėti meilės vaikams – gražiausios sielos jėgos be meilės neatskleidžia. Svarbu ją rodyti, kad vaikai justų. Meilė turi reikštis ir kūno kalba (meiliu žvilgsniu, prisilietimu), domėjimusi vaiko gyvenimu – jo reikalais, žaidimais ir kt.

Motinos meilė – galingiausia. Jos niekas negali atstoti, nes tai pasiaukojanti meilė. Jos šiluma gali ištirpdyti pačius pikčiausius vaiko polinkius. Anot rašytojos, „jūsų meilei spinduliuojant auga meilė ir vaiko širdyje“ [2, p. 161]. Taigi sužadindama vaiko meilę sau, motina gali išugdyti vaiko paklusnumą ir pasiekti, kad šis elgtųsi taip, kaip jam patariama elgtis ir iš jo reikalaujama: „Iš meilės vaikas daugiausia padaro daug ką, ko kitaip niekuomet bebūtų prisivertęs daryti. Karštai mylėdamas motiną, jis galės įveikti daug blogų palinkimų, apsisaugos nuo daugelio paklydimų. Ta meilės šviesa ir saugos jį paskui per visą gyvenimą...“ [2, p. 161]

Beje, pedagogė vertino tik protingą motinos meilę vaikui. Pražūtingais laikais pataikavimą, užgaidų tenkinimą, išvadavimą iš sunkumų. Šitaip auginamus, išlepintus vaikus vadino pačiais nelaimingiausiais, o jų motinas – didžiausiais savo vaikų priešais. Tokia meilė neugdo savarankiškumo, nerengia gyvenimo sunkumams. Jos rezultatas vaikui pražūtingas: motina „šalindama nors trumpos valandėlės skausmą, stumia jį į daug ilgesnį ir amžinąjį“ [2, p. 7]. Tokia meilė pavojinga vaikui, kaip būsimum žmogui, ir pražūtinga doroviniu požiūriu.

Pedagogė neaplenkė meilės ir reiklumo derinimo problemos. Pripažindama auklėjimo valdymą, ji aiškino motinoms, kad meilę vaikui reikia derinti su reiklumu, veiksmų nuoseklumu. „Tikrai mylėdami, mes trokštame laimės mylimam žmogui“, – sako rašytoja. Taigi nesugebėjimas vaiko sudrausti ar nubausti, pataikavimas jam – nėra tikrosios meilės pasireiškimas. Taip ugdomas vaikas netaps laimingas. Pedagogė teigia, kad meilė neturi būti akla, motina privalo matyti tai, kas vyksta šiandien. Taip pat numatyti, su kokiais gyvenimo sunkumais vaikas susidurs ateityje, ir šiandien jį ruošti įveikti juos. Tik nuosekli pagalba ir reiklumas padės vaikui tolydžio doroviškai bręsti. Todėl pedagogė prašo motinų, kad jos neleistų vaikams daryti to, ką rytoj ketina drausti, o ką šiandien draudė ir ko neleido daryti – rytoj ir visada to nepamirštų drausti. Motina turinti įveikti savo silpnumą, „nors kartais ir sopėtų širdį, griežtai reikalaukite iš vaiko viso, kas padės jam pasiekti tikrąją ir nepabaijamąją laimę – sielos išganymą“. [2, p. 161]

M. Pečkauskaitė pateikė rekomendacijų, kaip ugdyti artimo meilės jausmą – vieną iš didžiausių Dievo įsakymų. Jo prasmė aiški kaip saulė ir negali kilti dėl to jokių abejonių. Taigi reikia

arba mylėti savo artimą, arba nesivadinti krikščioniu. Priešingu atveju, meilė Dievui nėra tikra.

Ugdyti artimo meilę – vienas iš kilniausių tikslų, todėl tikra motina turinti „šią gražiausią dorybę“ kuo aukščiau pradėti diegti savo vaikams ir rūpestingai ugdyti. Motinai ji pataria vadovautis dviem mintimis iš Šv. Rašto: „Visa, ko nenori, kad atsitiktų nuo kito, tai ir tu nedaryk kitam“, kita – „visa, ko jūs norite, kad žmonės jums darytų, ir jiems darykite.“ [2, p. 92] Šiais sakiniais pasakyta visa, ko reikalauja iš mūsų artimo meilė. Pedagogė mano, kad vaikui ši prasmė turėtų būti suprantama. Tai gi ant šio pamato ir reikėtų statyti „artimo meilės rūmą“. Ugdyti vaiko meilę žmogui M. Pečkauskaitė siūlo dviem būdais: slopinti vaiko jausmus, priešingus meilės jausmui, ir žadinti bei stiprinti geruosius. Piktieji yra pavydas, pyktis, godumas, šykštumas, gerieji – gerumas, gailestingumas, atlaidumas. Ugdomojo darbo pradžia – ankstyva vaikystė. Tai laikas, kai blogieji jausmai dar nėra sustiprėję. Rekomendacijas motinai pedagogė pateikia remdamasi gamtą atitinkančio ugdymo principu: „Juk jei norite, kad jūsų darželis gražiai pražystų, anksti imate jį ravėti, nelaukdamas, kol piktžolės išbujos ir nustelbs gėles. Ir vaiko siela yra darželis, kuriame auga ir gražiausių gėlių ir bjaurių piktžolių sėklos. Jei paliksite tą darželį be priežiūros, nė kiek tuo nesirūpindamos, tai tikriausiai piktžolės nustelbs gėles, nes jos beveik visuomet yra vešlesnės. Bet jei rūpestingai ir sumaniai ravėsite piktžoles, joms vos tepradėjus dygti, o gėles ugdysite, laistydamos, purendamos žemę, saugodamos nuo viesulų – jūsų vaikui paaugus, jo siela pražys puikiausiai ir skleis į visas puses malonų kvapą.“ [2, p. 93] Taigi principas – kuo anksčiau pradėti ugdyti teigiamus vaiko jausmus – pagal prasmę panašus į J. A. Komenskio suformuluotą gamtą atitinkančio ugdymo dėsni. M. Pečkauskaitė, pripažindama auklėjimo galią ir tikėdama jo rezultatais, kaip ir kitiems vaiko auklėjimo uždaviniams pręsti, taip ir pradedant ugdyti vaiko artimo meilės jausmą, pirmiausia siūlo pažinti vaiką, stebėti jį atidžiai ir atsargiai, laiku įžvelgti, ar „nedygsta kokia bloga sėklėlė“ [2, p. 93].

Pirmasis žingsnis artimo meilės link – u ž u o j a u t a . Ugdant užuojautą, atverti vaikams akis, kad pamatytų esant skurstančių ir vargstančių žmonių. Padėti vaikui, kad jam pradėtų rūpėti ir artimi, ir tolimi žmonės, nes visi, būdami vieno Tėvo vaikai, yra mūsų broliai, susieti tarsi neregimais siūlais. M. Pečkauskaitė siūlo mokyti vaikus įžvelgti tarp

žmonių ne tik dvasinį, bet ir materialinį ryšį: „Mūsų vartojamuose daiktuose yra ir daugelio tolimų, svetimų žmonių darbo.“ [2, p. 95] Svarbiausia, žadinant užuojautą žmonėms, – paskatinti vaiką imtis gailėstingų darbų. Tik konkrečiuose darbuose M. Pečkauskaitė mato prasmę, tad vaikas pagal savo jėgas turi tokių darbų gauti ir pats imtis.

Kita, rašytojos manymu, vaiko užuojautos ugdymo priemonė – gyvūnėlių ir paukščių globa. Tuo tikslu motina turi pasirūpinti, kad jis turėtų, ką globoti ir išsiugdytų šią savybę: „Jei vaikas kietaširdis, negana bausti jį už nuožumą, neleisti kankinti gyvulių nei skriausti kitų vaikų, bet reikia dar pateikti kuo daugiau progos ir raginti veikti priešingai: padėti kitiems, sušelpiti, pasigailėti, pasiūlyti ką slaugyti, globoti.“ [2, p. 96] M. Pečkauskaitė linkusi manyti, kad negalima vaikams leisti žiūrėti, kai pjaunami gyvuliai. Pedagogė siūlo pasakojimais stiprinti vaiko gailėstingumą, pvz., papasakoti, kad šv. Pranciškus Asyžietis, labai mylėjęs visą pasaulį, žoleles ir gyvūnėlius vadinęs broliais ir seserimis ir kt.

Pačiu didžiausiu artimo meilės priešu pedagogė laiko savimeilę. Ji atkreipia dėmesį į gyvenimiškas situacijas, kurios gali stiprinti arba silpninti savimeilę, pavyzdžiui, neleisti vaikams girtis ir didžiulis tėvų turtu ar aukšta tarnybine padėtimi, nemenkinti prasčiau apsirengusių draugų, nekankinti gyvulėlių, valgant neleisti rinktis didžiausio gabalėlio, pirmam negriebti – taigi pratinti mąstyti apie kitus.

Vaikas turėtų ką nors konkrečiai padaryti dėl kitų: išsižadėti pramogos, vietoj žaidimo pabūti prie sergančiojo, aplankyti sergantį draugą, susipykus skubėti susitaikyti. Čia svarbu veiksmų įprasminimas: pagirti vaiką, kad jis išgyventų teigiamų emocijų, nes „tas džiaugsmas ragins ir daugiau taip daryti.“ [2, p. 97] Taigi M. Pečkauskaitė, jautri psichologė, akcentuoja teigiamų emocijų svarbą stiprinant vaikų motyvus padėti artimiems žmonėms. Motinos pareiga neleisti vaikams išjuokti kitų. Čia pedagogė griežtesnė – už panieką kitam siūlo bausti. „Nepraleiskite nepabarusios ir nenubaudusios nė vieno keikiamojo žodžio.“ [2, p. 97]

M. Pečkauskaitės teigimu, nuo vaiko palankumo žmonėms priklauso ir jo nuotaika, tad prašo motinas skatinti juos džiaugtis, nebūti „susi-raukusiems“, paniurusiems, apsiblaususiems [2, p. 97]. Šviesi, giedra nuotaika – tai salyga dideliems darbams įveikti, sunkumams nugalėti. Tai turi reikšmės ir kitų žmonių dvasinei būsenai, nes „daug lengviau pake-

liami gyvenimo vargai ir nelaimės, jei visi šeimos nariai yra kits kitam malonūs, moka tarti meilų žodelį, palinksminti kits kitą, padrąsinti“ [2, p. 98].

Svarbu, kad vaikai ko nors pikta nešnekėtų apie kitus: „Tegu jūsų namuose niekas neapkalbinėja artimo vaikui girdint. Jam pačiam ėmus tai daryti, tuojau liepkite nutilti, sakydamos, kad kiekvienas turi rūpintis savo ydomis ir jas atitaisyti.“ [2, p. 98] M. Pečkauskaitė tuo klausimu griežta ir reikli. To paties ji pageidauja ir iš motinų: „Nuo pirmo žodžio užčiaupkite vaikui burną, kad daugiau nė nebandytų liežuvausti.“ [2, p. 98] Ji siūlo skatinti vaiką elgtis taip, kad stiprėtų gerieji jo jausmai, aiškinti jam, kas kilnu ir gražu, kitiems apkalbinėjant – užtarti ir pateisinti. Tai būtų kilniadvasiška. Skatinant vaikus kilniai elgtis, pasitelkti šv. Monikos (šv. Augustino motinos) gyvenimo pavyzdį – ji niekada nepasakodavo kiekvienam pažįstamam apie tai, ką kitas apie jį neigiama sakydavo. Toks elgesys – žmonių santarvės prielaida.

M. Pečkauskaitė aptaria dar vieną reikšmingą artimo meilės ugdymo aspektą – santykius su kito tikėjimo žmonėmis ir nurodo, kad vaikams turi būti išaiškintas skirtumas tarp tikėjimo ir žmogaus. Autorės nuomone, „klaidingo tikėjimo reikia neapkęsti“, bet kito tikėjimo žmogų reikia mylėti. Svarbiausia, neleisti vaikams su panieka kalbėti apie kito tikėjimo žmones, nes mūsų tikyba neleidžia niekinti ir neapkęsti.

Be kitų, artimo meilės jausmą stiprinti trukdančių bruožų, M. Pečkauskaitė mini godumą. Ji pataria vaiko nebarti už šykštumą, bet mokyti praktiškai būti dosniam. Tai turi būti įgimtas polinkis, bet, žinoma, jis gali būti išugdomas. Įgimto dosnumo pavyzdžiu pedagogė rekomenduoja laikyti šv. Vincento Pauliečio gyvenimą. Šis šventasis, dar būdamas vaikas, atidavė vienam žmogui piniginę su visais pinigais. Anot autorės, pavyzdžiu laikytinas ir šv. Germanos gyvenimas: ji, būdama maža, gaudavo iš pamotės visai dienai tik riekelę duonos, bet ir ja dalydavosi su kaimo varguoliais. Pedagogė rekomenduoja nepamiršti, kad ko nors išmokstama tik veikiant. Tad ugdyti dosnumą ji pataria konkrečiais veiksmais: vaikas visa kuo turi dalytis su kitais. M. Pečkauskaitės nuomone, „prakutus vaikui“, motina kasdien turėtų paraginti jį padaryti kokį nors gerą darbą pagal savo jėgas, pavyzdžiui, patarnauti namiškiams, pavaduoti juos, sušelpiti pavargėlių, kad „Dievas kasdieną turėtų ką įrašyti į jo gyvenimoknygą“ [2, p. 100]. Vakare atlikti sąžinės sąskaitą: „Vaikas tu-

rėtų giliai įsidėti į širdį, kad ta diena yra nelaiminga, kurios vakarą Dievas skleidžia tuščią jo gerų darbų knygos lapą.“ [2, p. 100]

Taigi artimomeilė – didžiausias ir brangiausias žmogaus turtas – užkerta kelią daugeliui blogybių, suartina žmones. Ją sustiprinti galima tik praktikuojant šį jausmą.

Tėvynės meilę M. Pečkauskaitė laiko vienu iš vaikui skirtų Dievo pareigų. Be to, „prisirišimas prie viso, kas artima, sava, yra įgimtas žmogui“ [2, p. 100]. Tėvynės meilė – vienas iš gražiausių jausmų. Jis skatina didvyriškus darbus, kuriuos įmanoma atlikti tik su meile. Šis jausmas įkvepia žmogui jėgų aukotis ir dirbti. M. Pečkauskaitė pabrėžia, kad nemylinčio Tėvynės žmogaus širdyje yra didelė spraga. Toks žmogus negyvena pilnutinio gyvenimo.

Atkreipdama dėmesį, kaip svarbu ugdyti Tėvynės meilės jausmą, ji apibrėžia Tėvynės sąvoką. Tėvynė – tai šalis, kur žmogus gimęs ir augęs, tai laukai, miškai, pievos, miestai ir kaimai, tai visi toje žemėje gyvenantys ir ta pačia kalba kalbantys žmonės, tai visa tauta ir jos papročiai, istorija ir jos didvyriai. Plačiai suprasdama Tėvynės sąvoką, rašytoja pagedauja, kad vaikai ją pamiltų iš mažens.

Kaip ugdyti ir stiprinti Tėvynės meilės jausmą? Motinos pareiga – kreipti vaiko dėmesį į gamtos grožį, mokyti tautos dainų, sekti pasakas ir padavimus, puoselėti papročius. Pedagogė trokšta glaudžios vaiko sąveikos su tautos sukurtomis vertybėmis. Ypač ji atkreipia dėmesį į pagarbą tautos kalbai: „Žiūrėkite, kad jis kalbėtų gražiai ir grynai, kad nevartotų visokių iškraipytų svetimų žodžių.“ [2, p. 102] Ji kartoja iki tol ne kartą mūsų tautos šviesuolių išsakytą mintį, kad kalba – tautos egzistencijos pagrindas: „Kad niekas lietuviškai nebekalbėtų, tai nebūtų lietuvių tautos.“ [2, p. 102] M. Pečkauskaitė neneigia svetimų kalbų mokymosi svarbos, bet gimtosios kalbos mokymasis, pagarba jai – tai Tėvynės meilės šaltinis. „Nemokėti svetimų kalbų, žinoma, nepatogu, bet nieko bloga, bet nemokėti savosios – didelė gėda. Žiūrėkite, kad jūsų vaikai nedarytų taip, kaip daugelis mūsų, kurie pirmai progai pasitaikius be jokio reikalo grabalioja rusiškai arba lenkiškai, tartum gėdydamiesi kalbėti lietuviškai. Įdėkit vaikui į širdį, kad gėdytis savo kalbos yra bjaurių bjauriausia. Tai vis tiek, kaip gėdytis motinos. Kaip doras žmogus niekuomet nesigėdi savo motinos, taip nesigėdi nei savo kalbos, nei tėvynės.“ [2, p. 102]

Tėvynės meilės jausmui stiprinti M. Pečkauskaitė pataria pasitelkti iškiliausius mūsų tautos istorijos įvykius, t. y. supažindinti jaunus žmones su lietuviškos knygos ir spaudos likimu sunkiais okupacijos metais, žmonių, mylėjusių Tėvynę, likimais, Kražių įvykiais, karais su lenkais, bolševikais, vokiečiais. Rašytojos manymu, vaikai turi atmintinai žinoti žymių žmonių pavardes, didžiuoties jais, gerbti, sekti jų pėdomis. „Taip auklėjant vaiko sieloje ims bujoti Tėvynės meilės daigas.“ [2, p. 102]

Anot pedagogės, tikrosios Tėvynės meilės esmę sudaro ne atsitiktinė, bet kasdienė meilė.

Siekiant, kad vaikas tikrai mylėtų savo šalį, būtina jam pagelbėti išsiugdyti kai kurias savybes. Svarbiausia, anot rašytojos, – darbštumas: „Rūpinkitės, kad jūsų vaikai neužaugtų tinginiai.“ [2, p. 103] Darbas – visos tautos ir valstybės gerovės šaltinis. Svarbu, kad vaikai išmoktų gerai dirbti, kiekvieną darbą atliktų kuo rūpestingiau. Trečia, ko labai tikisi iš motinų padarysiant, – išmokyti „vaiką branginti labiau už viską savo sąžinę ir nepardavinėti jos už didžiausius turtus“ [2, p. 104]. Esant doriems krašto piliečiams, jokie priešai nepakenks – žmonės saugos savo šalį nuo norinčių jai pakenkti. Svarbu išmokyti vaikus laikytis krašto įstatymų: „Be įstatymų negali gyventi jokia valstybė ir juo geriau jie yra saugojami, juo stipriau ji laikosi.“ [2, p. 104] Taigi pedagogė turi galvoje piliečio, doro žmogaus ugdymą, nes tik išugdžius tokį žmogų bus garantuotas krašto saugumas ir gerovė. Pagrindinis metodas, priemonė tokiam žmogui ugdyti – tėvų pavyzdys. Tėvai, norintys išauginti vaikus patriotais, turi patys mylėti Tėvynę.

Tėvynės meilės įrodymas – kiekvieno tautos nario organiškas ryšys su visa tauta, vienybės jausmas. Žmonių vienybė būtina, kad tauta gyvuotų. Šiai minčiai pagyventi M. Pečkauskaitė prisimena pasaką apie šluotą, kurią tėvas liepęs perlaužti savo sūnums, tuo norėdama pabrėžti, kad vienybėje – galybė. Pedagogė, remdamasi savo meto išgyvenimais, pažymi, kad lietuviams ypač reikalinga vienybė: tauta nėra skaitlinga, bet ji ir nevieninga, nors neseniai atsibudusi iš pažeminimo. Tautos vienybė – jos egzistencijos prielaida: „Auklėkime vaikus taip, kad jiems labai būtų galvoje ir labai rūpėtų visa Lietuva, visi tautiečiai, nes kiekvieno žmogaus gerovė yra stipriai surišta su viso jo krašto gerove. Jei visa Lietuva tarps ir žydės, tai ir tau bus gyventi gera, o jei Lietuva bus skurde ir prispaudime, tai ir tu kartu kentėsi ar norėdamas, ar ne. Aiš-

kinkite tai vaikui ir pratinkite, kad jis neskirtų savo naudos nuo tautiečių naudos.“ [2, p. 105]

Rūpindamasi Tėvynės meilės jausmo ugdymu ir pagrįsdama jo svarbą žmogui ir tautai, ji pažymi, kad mylėti Tėvynę ir savo tautą nereiškia neapkęsti kitų tautų: „Neapykanta yra visuomet baisi nuodėmė ir krikščionis turi rauti ją šalin iš savo širdies lyg nuodingą augalą. Visos tautos yra vieno Dievo vaikai – taigi viena kitai – sesės.“ [2, p. 106] Didžiausias M. Pečkauskaitės troškimas – kad visos tautos gyventų darniai, draugiškai. Taigi jos supratimas apie Tėvynės meilę giliai humaniškas, grindžiamas krikščioniška dorove. Visų tautų žmones ji traktuoja kaip lygius.

Rašytojos kūryboje skirta vietos mergaitės meilei. Apie ją M. Pečkauskaitė prabyla kaip apie didelę vertybę. Besikeičiančiame, dinamiškame pasaulyje žmogaus prigimtis ilgisi pastovumo – meilės jausmo amžinybės. Ji atskleidžia mergaitėms tikros ir netikros meilės esmę. Meilė – žaislas, tik pajvairinantis gyvenimą, meilė, kurios „objektas nuolat kinta“ – netikra. Ji neturi jokios vertės, žemina žmogų. „Tikrai verta meilė yra stipri, viena, amžina“, – teigia pedagogė. Tik ji pakylėja žmogų virš materialių dalykų į aukščiausio dvasingumo viršūnes. Bet, pasak rašytojos, taip mylėti gali tik tas, kuris savo meilės „neišmėto“. Tokios meilės idealu M. Pečkauskaitė laiko italų poetę Viktoriją Colonną, kuri, mirus mylimajam, savo jausmą pavertė kultu. Jis tapo amžinas ir idealus, pasiekęs tobulybę, „ir jos siela troško stovėti prieš jį visados gryna“ [5, p. 11]. Kokios šitokios meilės ištakos? Pedagogė mano, kad taip gali mylėti tik tas, kas myli Dievą, todėl „Viktorijos meilė virsta dangaus meile, meilė vyrui ją kelia aukščiau, pas Dievą“ [5, p. 11]. M. Pečkauskaitė prieina prie išvados, kad mylėti amžinai, kilniai gali tik tas, kas budriai ir rūpestingai saugo savo širdies turtą – meilės jausmą ir neiššvaisto jo „visose gatvėse ir turguose“ [5, p. 13]. Pedagogė, trokšta, kad lietuvė mergaitė išmoktų mylėti kilniai, giliai, amžinai.

Taigi susipažinę su M. Pečkauskaitės kūriniuose pateikta meilės traktuote galime teigti, kad:

- meilė yra dorybė;
- meilės artimui, Tėvynei, tėvų vaikams, vaikų tėvams ir kt. šaltinis – Dievo meilė;

- stiprėjant tikėjimui, meilei Dievui, stiprėja ir žmogaus dora;
- motinos, trokštančios išugdyti dorus vaikus, pareiga – stiprinti vaikų meilę Dievui, mokyti tikrojo tikėjimo;
- motinos meilės galia didelė – be jos neatsiskleidžia gražiausios vaiko sielos jėgos;
- artimo meilė – vienas iš didžiausių Dievo įsakymų, jį vykdant, stiprėja ir ši, gražiausia, dorybė;
- Tėvynės meilė – Dievo žmogui skirta pareiga; tai kasdienė meilė;
- meilės dorybė šiandien turėtų tapti visų siekiamas idealas.

Literatūra

1. *Psichologijos žodynas*. Vilnius, 1993.
2. Pečkauskaitė M. Motina – auklėtoja. *Raštai*. Kaunas, 1926. T. 1.
3. Šalkauskis St. *Rinktiniai raštai*. V., 1991. T. 1.
4. Šatrijos Ragana. *Irkos tragedija*. Vilnius, 1969.
5. Šatrijos Ragana. *Mergaitės kelias*. Vilnius, 1992.

LIEBESTUGEND IM PÄDAGOGISCHEN ERBE VON M. PEČKAUSKAITĖ

Ona Tijūnelienė

Zusammenfassung

In diesem Artikel wird gezeigt, daß M. Pečkauskaitė, Vertreterin der litauischen katholischen Pädagogik, die Liebe als Tugend in ihren Werken behandelt. Liebesquelle für verschiedene Objekte ist Gottesliebe. Wenn der Glaube stärker ist, so wird die Tugend des Menschen auch stärker. Die Mütter, die ihre Kinder als sitlliche Kinder erziehen wollen, müssen sie dem Glauben beibringen. Es gibt eine starke Liebeskraft der Mutter – ohne diese Liebe werden die schönsten Gefühle des Geistes eines Kinder nicht entfaltet. Den Nächsten zu lieben ist die beste Tugend. Die Heimatliebe gibt der Gott dem Menschen als Pflicht. Bei dieser Pflicht ist es wichtig, die Heimat täglich, bei allen Angelegenheiten zu lieben. Lieben zu lernen muß jeder Mensch.